

Leif Braseth

Sørsamiske minneplater i fjellheimen

Året 2017 var samenes jubileumsår. Det var til minne om det første samiske landsmøtet i Trondheim i 1917, altså for 100 år siden. Mange tiår senere vedtok Samerådet at 6. februar, som var starten på landsmøtet i 1917, skal være markeringsdag for samene både i Norge, Sverige, Finland og Russland. Deltakerne på landsmøtet i 1917 forestilte seg neppe den langsiktige betydningen dette landsmøtet skulle få.

I dette jubileumsåret ble det også markeringer andre steder enn i Trondheim, der hovedmarkeringen foregikk. Søndag den 13. august 2017 ble det avduket to minneplater. Den ene var ved Haugtjønnin nord for Knutshø i Oppdal kommune, og den andre var ved Steigen-Norsensetra i Einnundalen. Minneplatene forteller historiske fakta om levekår og livssituasjoner for en del sørsamiske familier, og om hvordan

Melkeplassen til familien Nordfjell. Steinen ser du i bakgrunnen.

bygdefolk og øvrighet forholdt seg til den sørsamiske folkegruppa.

Født ved en stein

Den 16. juni 1895 fødte Ane Sofie Nordfjell (f. 1859) ei jente ved en stor stein ved Haugtjønnin nord for Knutshø i Oppdal kommune. Faren til den nyfødte jenta het Morten Jacobsen Nordfjell (f. 1853). Jenta ble døpt i Oppdal kirke 4. august samme året, og fikk navnet Ida Sofie.

Etter fødselen tok mora med seg barnet og la på vandring i om lag ei mil fram til ei seter innerst i Einunndalen. Det hadde falt snø om natta, noe som ikke er uvanlig i disse traktene sjøl på sommerstid. Her fikk hun anledning til å stelle seg og fikk mat. Deretter la hun barnet i komsa, tok den på ryggen og vandret videre til Kvikne.

Etterslekta til Ida Sofie, som senere ble gift med Elias Brandsfjell, har interessert seg sterkt for fødestedet. De har lokalisert steinen, og fikk etter hvert et ønske om å sette opp en minneplate ved steinen. Den ble avduket den 13. august i 2017 av et av barnebarna til Ida Sofie, Nora Brandsfjell. En annen av Ida Sofies barnebarn, Lars Aage Brandsfjell, ønsket velkommen til avdukingen.

Nora Brandsfjell avduker minneplata.

Omlag tretti personer tok seg fram til steinen for å være med på avdukingen av minneplata. De fleste tilhørte Ida Sofies etterslekt, til og med et tippoldebarn var til stede. Steinen ligger i dag i Dovrefjell-Sunddalsfjella nasjonalpark, men både styret for nasjonalparken og Statskog ga anledning til at minneplaten kunne settes opp.

Teksten på minneplaten er følgende:

Til minne om vår aahka

Ida Sofie Nordfjell

født ved steinen – 16. juni 1895

Gift med Elias N. Brandsfjell

Reist av etterkommerne 13. august 2017

Minneplate med tegning og dikt

Litt senere samme dag ble en annen minneplate avduket. Den var til minne om en sørsame som i flere vintrer hadde fått lov å bo på Steigen-Norsensetra fremst i Einunndalen. Da han måtte flytte med reinen sin, trolig en gang mot slutten av 1890-tallet, la han igjen en tegning av seg sjøl og et dikt. Dette diktet forteller mye om de følelsene samene hadde på den tida over at de ikke fikk lov å holde til i Einunndalen med reinen sin.

Situasjonen som sørsamene hadde kommet i på dette tidspunktet, var at Felleslappeloven av 1883 bestemte at reindriffta skulle organiseres i reinbeitedistrikter. Tillegglappeloven av 1897 bestemte at herredene sjøl kunne vedta om de ville ha reindrifft innenfor sine grenser. Dette gjorde at det ble svært vanskelig å drive reindrifft i områder som sørsamene mente var formålstjenlig for det. I 1896 anla 19 bønder i Folldal og 18 bønder i Alvdal sak mot sørsamene som i flere år hadde holdt til i Einunndalen. Bøndene ønsket dem vekk. Blant disse bøndene var ikke Simen Erik-

son Norsen, trolig fordi han hadde hatt fordel av at samene hadde bodd på setra hans.

Vi vet ikke hvem samene var. Trolig hadde han svensk som morsmål, og diktet lyder slik:

*Huru skal jag nu mera trivas,
Jag, som ikke mera får mjölka mina ungor.
Utan min återstående tid måste lifva
af de lanvandiga kornas mjölk?
Mina fötter får nu mera springa
Den ena släta kullen upp, den andra ner.
Ikke får jag kasta mina blickor
På de hvitfläckiga renar.*

Avdukinga ble foretatt av ordføreren i Folldal, Hilde Frankmo Tveråen, og om lag femti personer møtte opp ved avdukinga. Begge de to minneplatene er bekostet av Alvdal Turforening og Historielaget Frederiks Gave.

Minneplata ved Steigen- Norsensætra.